

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๒๗

กิเลสทำให้สัตว์ตาบอด

การที่พระพุทธเจ้าผู้มีพระญาณหยั่งทราบในเหตุการณ์ทั้งปวง ไม่ทรงอนุญาต มังสวิรัตินั้น ต้องทรงทราบในเหตุการณ์ที่ไม่ทรงอนุญาตนี้ได้ดีกว่าสามัญชน ที่มีกิเลส ทั่ว ๆ ไปคาดคิดกันอยู่มาก พระองค์ต้องทรงทราบทั้งสัตว์มีชีวิตที่กำลังถูกฆ่า และจิต วิญญาณของสัตว์ที่ถูกฆ่าตายไปแล้ว จะพึงหวังพึงบุญพึงกรรมต่อไปเช่นเดียวกับมวล สัตว์ทั่วโลกดินแดน หากเนื้อหนังอวัยวะนั้นถูกจำแนกแจกไปในทางที่ดี สัตว์ผู้เป็นเจ้าของก็จะพึงมีส่วนดีไปด้วยไม่ตายเปล่า

เรื่องทำนองนี้ย่อมเป็นพุทธวิสัยที่จะทรงพิจารณาทราบโดยลำพัง ไม่เป็นสิ่งที่จะ นำมาประกาศแก่โลก อันเป็นการส่งเสริมปาณาติบาตให้กำเริบรุนแรงยิ่งขึ้น เพราะปกติ โลกก็ทำกันอยู่แล้วก่อนแต่พระพุทธเจ้ายังไม่อุบัติ โดยไม่มีใครหักห้ามได้ ซึ่งเท่ากับกัน น้ามหาสมุทรด้วยฝ่ามือนั้นแล

บรรดาพระอรหันต์องค์ไหนจะไม่รู้อย่างนั้นไม่มี พระพุทธเจ้าทุกพระองค์จึงไม่ ทรงห้ามการฉนเนื้อฉนปลา เพราะเป็นสิ่งที่สุดวิสัย เราพูดได้เพียงเท่านั้น ลึกลับกว่านั้น พูดไม่ได้ รู้เต็มหัวใจพูดไม่ได้นั่นว่าไง กิเลสก็สนุกออกลวดลายซี ออกมาอวดตัวว่า บริสุทธิ์เพราะไม่ฉนเนื้อฉนปลา เรื่องมังสวิรัตินั้นลวดลายของกิเลส กิเลสไม่ได้ ละเอียดอะไรพอจะไปให้อภัยในส่วนลึกลับอย่างนั้น มันไม่รู้ที่กิเลส แต่จิตที่ประกอบ ด้วยธรรมแล้วปิดไม่อยู่ ความจริงมีอยู่ตรงไหนรู้ตรงนั้น ๆ เห็นตรงนั้น

พ่อแม่ครูอาจารย์มั่นท่านพูดนิต ๆ เกี่ยวกับเรื่องฉนเนื้อฉนปลาเนื้อนี้แหละ ฉน อะไร ๆ ก็ไม่ได้คิด ฉนเหล่านี้มันได้คิด แต่มันสุดวิสัยที่จะแก้ สุดวิสัยที่จะหักห้ามไม่ให้ เป็นอย่างนี้ โลกเป็นเหมือนน้ามหาสมุทรมาตั้งเดิมอย่างนั้น ใครจะไปแยกไปเยะตัก ตวงเอามาใช้อะไร ๆ ก็แล้วแต่บุคคลที่จะนำมาใช้ ที่จะไปกั้นน้ามหาสมุทรไม่ให้ไหลไม่ ได้ ท่านพูดเย็บเท่านั้น หลัง ๆ มาเราก็มาเข้าใจซี พ่อแม่ครูจารย์ท่านพูดไม่ออกท่าน ก็รู้เหตุรู้ผลว่า การพูดออกไปมีแง่หนักเบาได้เสียขนาดไหน ผู้ฟังจะไม่ฟังไปตามความ จริงที่รู้ ๆ นั้น มันจะแหวกแนวไปดั่งที่แหวกแนวอยู่ทุกวันนี้ เอาออกไอ้ออกอวดเรื่อง มังสวิรัตินั้น

ใครจะไปเกินพระพุทธเจ้าเรื่องความรู้ในแง่หนักเบาทุกแง่ทุกมุม ไม่อย่างนั้นจะ เป็นสัพพัญญูหรือ พวกไหนใครเป็นสัพพัญญู พวกประกาศตนป้าง ๆ ว่าฉนมังสวิรัตินั้น เป็นเมตตาที่บริสุทธิ์นี้หรือพวกสัพพัญญู พวกกิเลสเหยียบหัวไม่ว่า เอาลวดลาย กิเลสมาเป็นเครื่องมือเหยียบย่ำทำลายเพียงไม่ฉนเนื้อฉนปลาเท่านั้น แต่จิตเป็นยังง

มันอยู่ที่จิตนี้ต่างหากนี่ อันนี้เพียงเอามาอวดได้แค่กิริยาเท่านั้น ท่านผู้จันท่านจิตบริสุทธิ์ขนาดไหน นั่นเอามาเทียบกันซิ มันเข้ากันได้เมื่อไร พ่อแม่ครูจารย์ท่านว่ามันสุดวิสัยจะทำยังไง ส่วนที่เป็นวิสัยใครก็มองไม่เห็น นั่นฟังซิ นี่ที่สำคัญมาก คือตายไม่ให้มันตาย ไม่อยากตายไม่อยากถูกเบียดเบียน ไม่อยากให้ใครฆ่าแต่เขาก็ฆ่า นี่มันสุดวิสัยอันนี้ โลกเป็นมาอย่างนี้แต่ดั้งเดิม ส่วนที่ไม่สุดวิสัยอีกแห่งหนึ่งไม่มีใครรู้ ท่านว่าอย่างนี้ พูดออกมาก็ไม่เกิดประโยชน์

แต่ก่อนผมก็ไม่เข้าใจ พอปฏิบัติมาปฏิบัติไปจะว่าอวดหรือไม่อวดก็ตาม มันเข้าใจนี่จะว่าไง ไม่มีใครบอกก็รู้ว่าอันไหนสุดวิสัยไม่สุดวิสัย มันเหมาะสมอย่างไร ที่ท่านไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตแต่ท่านยังฉนเนื้อฉนปลาอยู่ยงี้เพราะอะไร ไม่ต้องไปตั้งปัญหาอะไรให้ลำบากละ มันซึ่งเข้าไปเลย รู้ทะลุไปหมดเลย ตั้งปัญหามาเป็นบ้ำน้ำลายกันบนเวทีทำไมปราชญ์ท่านไม่เห็นบ้ำน้ำลาย สิ่งไหนควรพูดท่านก็พูด สิ่งไหนไม่ควรพูดท่านก็ผ่าน ๆ หรือเก็บไว้เสีย ๆ เพราะท่านไม่ได้มีความหิวโหย ไม่ได้มีความอยากอวดเนื้ออวดตัว ท่านมีแต่ความจริงล้วน ๆ ความจริงก็เป็นความจริงที่บริสุทธิ์ด้วยนี่

ธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นสิ่งที่สุดวิสัยของผู้มีกิเลสที่จะรู้ได้ตลอดทั่วถึง รู้ตรงไหนไปก็จะมีแต่เรื่องของกิเลสแทรกเข้าไปทำงาน ๆ เรียนธรรมปฏิบัติธรรมแต่กอบโกยเอากิเลส เพราะกิเลสเข้าไปทำงานอยู่ในนั้นไม่รู้นี่ซิ ละเอียดขนาดนั้นนะกิเลส นี่ถึงได้อัจฉรย์พระพุทธเจ้า อุบัติขึ้นมาได้อย่างไรไม่มีใครตักเตือนสั่งสอนเลย ทรงตะเกียกตะกายโดยลำพังพระองค์เอง เป็นสยัมภูรู้โดยลำพังพระองค์เองทุก ๆ พระองค์ ยังอดอัจฉรย์ไม่ได้ อดแปลกในหัวใจอย่างถึงใจไม่ได้ว่าท่านอุบัติขึ้นมาได้อย่างไร เพราะพยานบอกอยู่ที่นี่ พยานคือยังงี้ เราไม่ได้ยินได้ฟังอะไรจากท่านจะรู้เรื่องอะไรปฏิบัติยังงี้

ดูซิกิเลสเหยียบหัวมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายอยู่เต็มหัวใจ ใครเห็นโทษของมันนอกจากเหมือนควายให้มันจูงไปตลอดเวลาเท่านั้นทั้งหลับทั้งตื่น อาการของจิตที่คิดออกมาน้อยเพียงไรมีแต่เรื่องอันนี้จุง ๆ ทั้งนั้น เพราะไม่มีเครื่องมือทดสอบ ไม่มีกล้องพอจะส่องเห็นตัวโรคร้ายอันนี้นี่ซิ ไม่ได้ยินได้ฟังรู้ไม่ได้นี้ ต้องเป็นแบบควายตัวหนึ่งดี ๆ นั่นแหละ จะคนก็คนเถอะชาติชั้นวรรณะไหนก็เถอะว่างั้นเลย ถ้าพูดเกี่ยวกับเรื่องของกิเลสซึ่งมีความแหลมหลักที่สุดบนหัวใจสัตว์แล้ว พวกเราเท่ากับควายตัวหนึ่งดี ๆ ไม่ได้ผิดอะไรเลย

แม้แต่ได้ยินได้ฟังอยู่ก็ยังไม่พ้นข้างหนึ่งเป็นควายข้างหนึ่งเป็นคน หรือ ๙๕% เป็นควาย ๕% เป็นคน แล้วย่นลงมาแปดสิบ เจ็ดสิบ ๕๐% เป็นคน ๕๐% เป็นควาย เมื่อชำระเข้าไปด้วยภาคปฏิบัติตามหลักธรรมที่พระองค์ทรงสอนไว้ แน่ะ มันได้ยิน ๆ

ได้ฟังพวกเราที่นำมาชำระ ให้นัยลงมา ๆ ถึงห้าสิบ สี่สิบ สามสิบของความเป็นควาย เจ็ดสิบในความเป็นคน จนกระทั่งถึง ๑% ในความเป็นควาย ๙๙% ในความเป็นคน คนไม่ได้ยินได้ฟังจากพระพุทธเจ้า จากคำสอนของพระพุทธเจ้า จะมาถึงความเป็นคน ร้อยเปอร์เซ็นต์ได้อย่างไร

เมื่อเทียบถึงเรื่องความแหลมคมของกิเลสแล้วแหลมขนาดนั้น ผมสลดสังเวชนะ ผมพูดจริง ๆ ไม่ได้มาพูดเล่น ๆ ให้ความรู้เพื่อนฟัง ที่ถูกมันกล่อมมาเสียเท่าไร ๆ นี้ไม่รู้ เนื้อรู้ตัวเลย เหมือนควายตัวหนึ่ง ทั้ง ๆ ที่ได้ยินได้ฟังโอวาทครูบาอาจารย์ แล้วเกิดความเชื่อความเลื่อมใสในศาสนาก็มีอยู่เต็มหัวใจ นอกจากนั้นยังความหวังมรรคผล นิพพานนี้เป็นระดับ ๆ หวังจนถึงสิ้นสุดวิมุตติหลุดพ้น ถึงขนาดนั้นยังไม่พ้นความเป็นควายให้มันจูงอยู่ จากขณะเดียวกันที่คิดถึงเรื่องมรรคผลนิพพาน แล้วก็มาตั้งหน้าตั้งตาปฏิบัติ ก็ไม่พ้นที่มันจะจูงอยู่ตลอดเวลา ในกิริยาของจิตที่คิดที่ปรุงออกถูกกองทัพลวงกองทัพใหญ่ของมันคือ อวิชชาปุจฉยา นี้ผลักดันออกมา ๆ หนุนออกมาให้เป็นสังขาร ให้เป็นวิญญานความรับทราบต่าง ๆ สัมผัสสัมพันธอะไรไปมีแต่มันหนุน ๆ หนุนไปหมดไม่รู้ นี่ถึงอัศจรรย์พระพุทธเจ้า

เราตะเกียกตะกายแทบล้มแทบตาย นั่งภาวนาบางวันไม่ลงเลย โมโหเจ้าของแทบเป็นแทบตาย ฟัดถึงขนาดนั้นมันยังลากจูงไปต่อหน้าต่อตา เข้ารูปเข้าเสียงเข้ากลิ่นเข้ารส ล้วนแล้วแต่จำพวกมูตรจำพวกคุณทั้งนั้น มันไม่ให้เราว่ามูตรว่าคุณละซิ รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส สิ่งที่เกี่ยวข้องกับเรามาตลอดรอบด้านที่จะสัมผัสสัมพันธ์กัน มีแต่เรื่องของหลุมมูตรหลุมคุณทั้งนั้น แต่มันก็พอใจไปเข้าหลุมมูตรหลุมคุณจากการจูงของกิเลสจนได้

ครั้นพอมีหลักเกณฑ์ขึ้นบ้าง จิตสงบเยือกเย็นขึ้นบ้าง ก็เห็นความแปลกประหลาดในจิต ศรัทธาความเชื่อมั่น แม้เราจะเชื่ออยู่แล้ว นั่นก็เป็นความเชื่อด้วยการคาดคะเน ความเชื่อด้วยสัญญาอารมณ์ แต่ความเชื่อที่ปรากฏขึ้นภายในจิตใจจากการปฏิบัติของตนนี้ เป็นความเชื่อที่ออกมาจากความจริงของตัวเองจริง ๆ ไม่เชื่อด้วยการคาดคะเน คือเชื่อจากของจริงที่ได้เห็นได้รู้จริง ๆ ในเจ้าของ จากนั้นก็ค่อยมีกำลัง ๆ

ถึงจะมีกำลังขนาดไหนก็ตามเถิด สติปัญญาศรัทธาความเพียรด้วยอำนาจแห่งธรรมของเรา จะเห็นโทษของมันได้ตามกำลังความสามารถของสติปัญญาขั้นนั้น ๆ เท่านั้น ถ้าสติปัญญายังไม่หยั่งถึงตรงไหน ตรงนั้นต้องถูกกล่อมจนได้ ต้องเชื่อมั่นอยู่จนได้ ๆ อย่างนั้นจะว่าไป ตรงไหนก็เชื่อ ๆ เมื่อสติปัญญายังไม่ถึงกัน ยังไม่พอดีกันที่จะรู้ จะเห็นพอจะปล่อยวาง พอจะหลบลีกปลีกตัวหรือสลัดปิดทิ้งได้ ต้องเชื่ออยู่โดยดี ๆ นี่ที่ว่ามันแหลมขนาดนั้นนะ ละเอียดขนาดนั้นนะ มันถึงได้ครองโลกธาตุ สัตว์ตัวไหน

อยู่ในกามโลก รูปโลก อรูปโลก ที่อยู่เหนือกิเลสมีไหม ไม่มีนี่ มันครอบอยู่ทุกหัวใจสัตว์เลย ไม่ว่าจะเป็นร่างหยาบร่างละเอียด ภาพใดภูมิใด ล้วนแล้วแต่เป็นนักโทษในเรือนจำของมันแต่ละห้อง ๆ แต่ละประเภทของนักโทษทั้งนั้นเที่ยว มันละเอียดขนาดนั้น

เพราะฉะนั้นแม้นักปฏิบัติมีจิตละเอียดแหลมคมขนาดไหน ที่เลยจากความละเอียดแหลมคมของสติปัญญานั้น มันยังแหลมคมกว่าอีกกิเลส ไม่รู้มัน พวกนี้แหละประเภทเหล่านี้แหละที่มันจูงอยู่แต่ก่อน จูงไปเรื่อย ๆ แล้วตัดเชือกมันเรื่อย จูงเรื่อย ตัดเชือกเรื่อย เข้าใจเรื่อย ๆ จนถึงขั้นมหาสติมหาปัญญา ขนาดนั้นยังถูกมันจูงจุมุกเข้าไปกอดอวิชชาอยู่จนได้ นั่นเห็นไหม ไปติดอยู่นั่นซิ ถูกจูงจุมุกเข้าไปในกองอวิชชามหา กษัตริย์วัฏจักรของมัน ให้หลงจนได้ ละเอียดไหมเครื่องกล่อมของมัน ให้เห็นว่ามีความ ผ่องใส มีความสง่าผ่าเผย มีความมองจากลำหยาญ มีความอัศจรรย์ ไม่มีจิตดวงใดเสมอ ด้วยดวงที่สว่างามอยู่นี้ อัศจรรย์อ้อยอิ่งอยู่นี้ นั่นเห็นไหมมหาสติมหาปัญญา เลยต้อง ไปตามรักษาพะเน้าพะนอ มันจนได้ไม่มากก็น้อย ไม่ซำก็เร็วติดจนได้ นี่แหละเมื่อยังไม่ทันกัน

แต่ยังงี้ก็ตามเถอะ เรื่องของมหาสติมหาปัญญาแล้ว ถึงจะหลงลวดลายของ กิเลสก็มีทางที่จะพัดกันให้มันวณเสียลงได้ ไม่สงสัยอันนี้ รอกาลเวลาเท่านั้นที่จะให้เป็น ไปเหมือนจิตทั้งหลายซึ่งไม่แน่นอน ๆ อย่างนั้นไม่ได้ จิตดวงนี้แน่นอน สติปัญญานี้แน่นอนที่จะพินสิ่งเหล่านี้แหละ เป็นแต่เพียงว่ายังไม่เหมาะกับโอกาสที่จะรู้จะเห็นกัน ที่จะ พาดจะพินกันให้แหละเท่านั้น นั่นละมันละเอียดขนาดนั้น ขอให้ทุก ๆ ท่านฟังให้ถึงใจนะ นี่พูดอย่างเปิดหัวอกให้ท่านทั้งหลายฟัง ระหว่างธรรมกับกิเลสต่างกันขนาดไหน มหาคุณ มหันตโทษ ต่างกันอย่างไรบ้าง มันกล่อมสัตว์โลกขนาดนั้น นี่ถึงได้อัศจรรย์ พระพุทธเจ้า

เรามีวาสนานะได้เกิดมาพบพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาเอกไม่มีอะไรที่ค้ำเลยสามแดนโลกธาตุ ศาสนานี้เหนือหมด เมื่อกิเลสได้พังลงจากหัวใจด้วยอำนาจแห่ง ธรรมนี้ปราบเท่านั้นเหนือหมดเลย ที่นี้โทษของมันเป็นอย่างใด ๆ ได้เห็นหมด ทั้งส่วน หยาบ ส่วนกลาง ส่วนละเอียดโดยลำดับลำดับ จนกระทั่งหมดสิ่งเคลือบแฝงภายในจิต คือสมมุติ แม้แต่อวิชชาก็เป็นสมมุติ เป็นสิ่งเคลือบแฝง เหลือแต่จิตที่บริสุทธิ์ล้วน ๆ แล้วนั่นละประเสริฐสุด ถ้าจะเสกว่าประเสริฐสุด แต่ท่านก็ไม่เสก เพราะธรรมนั้นไม่ใช่ ธรรมยังคนให้ตกใจให้ตื่นเต้น ให้หลงมงายอะไร เป็นธรรมที่บริสุทธิ์วิมุตติ ทรงความจริงล้วน ๆ ผู้รู้เข้าสู่ความจริงแล้วก็จะตื่นเต้นอะไรไม่มี ไม่เหมือนโลก นี้ที่ว่าพระพุทธ เจ้าท่านอุบัติขึ้นมาได้อย่างไรโดยไม่มีผู้แนะนำผู้บอก ทรงตะเกียกตะกายโดยลำพังพระองค์ เอาจนผ่านได้

กำแพงนี้หนาแน่นมากทีเดียว ไม่มีกำแพงในโลกนี้จะหนาแน่นยิ่งกว่ากำแพงของกิเลสตั้งแต่วิชาออกมา หมดทุกสิ่งทุกอย่าง ปิดบังอย่างมิดตัวเลยทีเดียว แล้วก็จูงสัตว์โลกออกสนามไปใช้งาน ที่ไหนสัตว์โลกจะแหวกว่ายไปจากอำนาจของมัน มันเที่ยวปิดเที่ยวกันไว้หมด เช่นว่าบาปไม่มี นั่นฟังซิ คำที่ว่าบาปไม่มีก็คือ ถ้าว่าบาปมีคนก็จะกลัวบาป สัตว์จะกลัวบาป ผู้ที่รู้ภาษาภาษาอย่างนี้จะกลัวบาปแล้วไม่ทำบาป การไม่ทำบาปก็ต้องเสาะแสวงหาในทางที่ดี การไม่ทำบาปนั้นก็เป็นการดีและเป็นธรรมแล้วนั้น แล้วยังจะเสาะแสวงหาทางดีทางบุญทางกุศลอีก มันก็ปฏิเสธดีกว่าบุญไม่มี นั้น

เมื่อลงว่าบุญและบาปไม่มีฟังใจเชื่อตามมันแล้ว ใครจะไปสนใจจะบาป ใครจะไปสะทกสะท้านในการทำบาป หิริโอตตปปะ ความสะดุ้งกลัวต่อบาปมิได้ยังงี้ ก็กิเลสลบไปหมดไม่มีอะไรเหลือแล้ว ที่นี้การแสวงหาบุญ จะแสวงหาอะไรก็บุญไม่มี แสวงให้เสียเวล่ำเวลา เสียผลเสียประโยชน์ เสียกำลังวังชาทรัพย์สินสมบัติไปทำไม ก็ทำลงไปมันเป็นในฐานะเป็นไปไม่ได้ใครจะไปฝันทำ นั่นเป็นสิ่งที่ตัด แต่ในขณะที่เดียวกันมันตัดเพื่อไม่ให้ออกจากอำนาจของมัน แล้วก็ลากเข้ามาสู่อำนาจของมัน

เมื่อว่าบาปไม่มีบุญไม่มีแล้ว สัตว์โลกก็ต้องเดินตามมันด้วย ๆ ไม่มีสัตว์โลกตัวใดรายใดที่จะคัดค้านต้านทานหรือฝ่าฝืนมันเลย เชื่ออย่างหลับสนิท ที่นี้การทำลงไปจึงมีแต่เรื่องผลประโยชน์ที่มันจะกอบโกยเอาจากสัตว์ นี่ละผลงานที่มันให้สัตว์ทำงาน ความคิดความปรุงอะไรให้คิดให้ปรุงไปตามแ่งตามแถวของมัน ที่จะเป็นผลประโยชน์แก่มันทั้งนั้น ผลประโยชน์ที่จะนอกเหนือไปจากอำนาจของมันมันไม่ยอม เช่นอย่าง สวรรค์มี พรหมโลกมี นิพพานมี นี่มันไม่ยอมให้เชื่อ นอกจากนั้นมันยังแสดงให้เห็นอย่างเต็มลวดลายของมันในหัวใจของชาวพุทธเรานี่ เราอย่าไปว่าที่อื่น ๆ เลย เช่นว่าเปรตว่าผีว่าเทวดาไม่มี ยิ่งกล้าปฏิเสธได้ทั้งที่ตาบอด

พระพุทธเจ้าสอนเทวดามาเท่าไร ก็พระองค์ก็สอนแบบเดียวกันหมด ทำไมจึงไปลบล้างความจริง ความมีความเป็นทั้งหลายของภพต่าง ๆ หมด เทวดาก็พวกเรานี้แหละ แน่ฟังซิ เอาที่ไหน นรกก็คือพวกเรานี้ที่อยู่ในหัวใจนี้ หัวใจก็เป็นหัวใจที่เป็นนรกรนรกสำหรับสวมหัวใจที่เป็นตัวร้อนตัวนรกรนี้ก็มีอีกตามหลักธรรมจะว่าไป ผู้ต้องหานักโทษในเรือนจำนั้นก็มิ ที่เขาจับยังไม่ได้แต่เป็นทุกข์เป็นพินเป็นไฟอยู่ก็มี นั่นเป็นอย่างนั้น ที่นี้ยังไม่ถึงวาระก็ตกนรกหลุมเป็นพินเป็นไฟภายในจิตใจตนเสียก่อน ออกจากนี้แล้วก็อันนี้แหละที่จะไปติดคุกติดตะราง คือนรกหลุมต่าง ๆ ที่ท่านแสดงไว้เหล่านั้น มีปัญหาอะไร

ผู้ดำตี่ทั้งนั้นเห็นท่านสอนพวกเรา กิเลสมันลบล้างหมดจะว่าไป มันปิดหัวใจของสัตว์ จูงจุมกไปให้เห็นและเชื่อตามมันไปว่า พวกเปรตพวกผีพวกภพต่าง ๆ ไม่มี มีเท่า

ที่เห็นนี้ มีเท่าที่สายตาบอกเท่านั้นเอง เลยสายตาไปแล้วไม่มี เลยกระแสของหูไปแล้ว ไม่มี เลยจมูกไปแล้วไม่มี เลยลิ้นเลยกายไปแล้วไม่มี ทั้ง ๆ ที่สิ่งเหล่านั้นมีเต็มโลกเต็มแผ่นดินเต็มสงสาร มันก็ปิด มันโกหกอย่างหน้าด้านอย่างนี้เห็นไหม เราก็เชื่ออย่างหน้าด้าน จะว่าโง่หรือฉลาดเอาพิจารณาซิ ธรรมพระพุทธรเจ้าประกาศกัฏฐานโลกมานี้ ประกาศกัฏฐานแต่ของจริงทั้งนั้น หาของหลอกลวงอย่างกิเลสตัวปลิ้นปล้อนนี้ไม่มีแม้เปอร์เซ็นต์เดียวเลย ขนาดนั้นจิตยังไม่ยอมเชื่อ เห็นไหมอำนาจของมันถึงขนาดนั้นเชียวนะ

อย่างเรานับว่าเป็นวาสนาบารมี เกิดมาในท่ามกลางพุทธศาสนาแล้วยังได้นับถือ และได้ปฏิบัติตัวตามแนวทางนี้ด้วย เรายังมีร่องรอยมีช่องทาง มีความหวังที่จะเป็นไปตามแนวทางของพระพุทธรเจ้า ที่จะถึงแดนแห่งความสมหวังเป็นลำดับลำดับไป จนกระทั่งถึงความสมหวังอันสมบูรณ์ได้ เพราะการประพฤติปฏิบัติตามศาสนธรรมของพระองค์

ถ้าจะเทียบถึงความได้เปรียบแล้ว มนุษย์เราเฉพาะอย่างยิ่งชาวพุทธและนักปฏิบัติ เป็นผู้ที่ได้เปรียบแก่สัตว์ทั้งหลายทั่วโลกดินแดนอยู่มากมาย เพราะมีหวังทั้งปัจจุบัน แม้สกลกายความเป็นอยู่ต้องได้อาศัยปัจจัยทั้งหลายเช่นเดียวกับโลกทั่ว ๆ ไป แต่ภายในก็มีอาหารเป็นเครื่องดื่มที่เหมาะสมที่สุดได้แก่คุณธรรม ไม่ได้เอายาพิษเป็นพิษเป็นไฟเข้ามาเผาภายในจิตใจ เหมือนอย่างที่เป็นอยู่ทั่วโลกดินแดนเพราะไม่มีธรรม เนื่องจากไม่สนใจในธรรม สิ่งที่เขาไปเกี่ยวข้อง สิ่งสัมผัสสัมพันธ์ก็มีแต่ไฟแต่ไฟ นี่จึงว่าได้เปรียบมากมาย

ขอให้ภูมิใจในอำนาจวาสนาของตัวเอง เราเกิดมาในชาตินี้ได้มอบกายถวายชีวิตกับพระพุทธรเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ เรียกว่ามอบกับธรรมชาติอันประเสริฐเลิศโลกแล้วไม่สงสัย ตายเมื่อไรก็ตายเถอะ ความพากความเพียรให้เด็ดเดี่ยวลงไป เพื่อฆ่ากิเลสตัวเสนียดจัญไร ตัวเป็นยักษ์เป็นผีกล่อมสัตว์โลกให้ลุ่มจมมา ไม่ว่าเขาว่าเรานานแสนนาน ไม่ว่าเขาว่าเรามากต่อมากเหมือนกันหมด ไม่มีใครที่จะนำมาแข่งกันได้ในความมากและความยืดยาวนาน เพราะการท่องเที่ยวในวิภูสงสาร เนื่องจากถูกกิเลสจูงจุมูกให้ไปภพน้อยภพใหญ่

ที่มีภพที่อยู่บ้างก็เพราะมีธรรมเข้าแทรก ได้ทำความดีเอาไว้ มันจูงไปไม่ได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย ยิ่งมาบำเพ็ญธรรมให้เป็นความดีโดยเฉพาะทางใจแล้ว จะได้เห็นกิเลสตัวเป็นยักษ์เป็นผีอยู่ภายในใจทุกประเภท ทั้งโคตรแซ่กิเลสจะอยู่ที่ใจหมดไม่อยู่ในที่อื่นที่ใด ดินฟ้าอากาศกว้างแสนกว้างไม่อยู่ มหาสมุทรลึกแสนลึกกว้างแสนกว้างไม่อยู่ที่ไหน ๆ ไม่อยู่ทั้งมวล อยู่เฉพาะจิต

ธรรมพระพุทธเจ้าซึ่งก็มีเช่นเดียวกับกิเลสมีอยู่ทั่วไป ธรรมก็มีอยู่ทั่วไป เมื่อเราแยกเราแยะเราไขว่คว้าเอามาประพฤติปฏิบัติแล้ว ธรรมก็จะสัมผัสสัมพันธ์กันที่ใจ เพราะใจเป็นที่สถิตของธรรม เป็นที่สัมผัสสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นของธรรม และสุดท้ายใจก็เป็นโรงงานแห่งธรรม ทั้งเหตุและผลของธรรมจะเป็นขั้นที่นี้ไม่เป็นขั้นที่ไหน เห็นเต็มหัวใจแล้วทำไมพูดไม่ได้มนุษย์เรานะ ขอให้รู้ให้เห็นซิ

มันไม่รู้ไม่เห็นนะซิ ใจพูดแบบตัน ๆ เต่า ๆ ตัวเองก็ไม่แน่นอน แล้วจะพูดให้คนอื่นได้รับความแน่นอน ให้เขาได้รับความเชื่อความไว้วางใจได้ยังไง เรายกศาสดาขึ้นมาเป็นตัวประธานเป็นสักขีพยานซิ พระองค์ทรงรู้ทรงเห็นเสียทุกอย่างทุกอย่าง เมื่อทรงแสดงอะไรมาไม่ทรงสะทกสะท้าน เพราะความรู้ที่อยู่เหนือโลกแล้ว แสดงความจริงทั้งหลายซึ่งมีอยู่ทั้งในโลกและเหนือโลก ได้อย่างเต็มพระโอษฐ์ไม่ทรงสะทกสะท้านเลย ไม่มีใครที่จะไปคัดค้าน ลบล้างความเป็นศาสดาและศาสนธรรมของพระองค์ได้

นี่ที่ว่าเวลาพระองค์ตรัสรู้โลกธาตุหวั่นไหว ก็กิเลสละหวั่นไหว แล้วก็ทำให้ผู้ที่เสาะแสวงหาธรรมนั้นแหละหวั่นไหว สะเทือนสะท้านไปหมด เช่นอย่าง สัททมนุสสาเวลุ ๆ ในอัมมจักกัปวัตตตสูตร นี้ฝ่ายดีฝ่ายผู้มีธรรมมีธรรม ผู้จะหวังพึ่งพระพุทธเจ้าเพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ มีความปีติยินดี สะเทือนสะท้านหวั่นไหวไปทั่วแดนโลกธาตุที่นี้กิเลสที่ครอบงำหัวใจของสัตว์โลกก็แสดงความน้อยอกน้อยใจ เช่น พระยาวิสสวัตติมาราธิราช ซึ่งเป็นหัวหน้ามารทั้งหลาย ทำให้โลกสะเทือนสะท้านเหมือนกัน

พระองค์แสดงธรรมที่ไหนผู้ใดมาคัดค้านได้ และทรงรื้อชนสัตว์โลกไปได้ ตั้งแต่วันพระองค์ตรัสรู้แล้วเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ได้มากขนาดไหนเราคิดดูซิ และมีใครสามารถรื้อชนสัตว์โลกให้พ้นจากทุกข์ภัยได้ ตั้งแต่คนที่มีกิเลสหนา ๆ จนกลายเป็นกัลยาณบุคลุชนขึ้นมาถึงอริยบุคคลชั้นสูงสุด มีใครแสดงได้เหมือนพระพุทธเจ้า รื้อชนได้เหมือนพระพุทธเจ้า

กิเลสตัวใดมีอำนาจสามารถที่จะรื้อชนสัตว์โลก แม้ร้ายเดียวให้พ้นจากทุกข์มีไหม มีแต่เหยียบลงในทุกข์ ๆ เรายังไม่เห็นโทษมันอยู่หรือ เอาพิจารณาเทียบกันให้ชัดเจนชินักปฏิบัติ สติปัญญาต้องยกย่อนหาเหตุหาผล สติปัญญาไม่ฉลาดแกกกิเลสไม่ได้ฆ่ากิเลสไม่ได้ พระพุทธเจ้าไม่ได้สอนคนให้โง่ สอนคนให้ฉลาดทั้งนั้น ธรรมะ กุสลาธมฺมา คือธรรมยังคนให้ฉลาด อกุสลาธมฺมา คืออะไร ก็คือกองทัพกิเลสนั่นเองจะเป็นอะไรไป นี่ละข้าศึกมันเป็นคู่เคียงของธรรมอยู่นั้น ธรรมกับอธรรม เช่นว่ากิเลสมาร ๆ จะเป็นที่ไหนและเป็นอยู่ในที่เช่นไร ก็เป็นอยู่ในหัวใจของสัตว์โลกนั่นเอง

เมื่อธรรมประกาศก้องวานขึ้นแล้ว บรรดาผู้ที่พอจะเป็นไปได้อย่างรวดเร็วก็ข้ามโลกข้ามสงสารผิงผั่ง ๆ ตั้งแต่เบญจวัคคีย์ทั้งห้าเรื่อย ๆ จากนั้นพระอรหันต์สักกี่หมื่นก็

แสนกล้านองคฺ์ เหลื่อมล้ำต่ำสูงต่างกันตามสมบัติคุณธรรม จนกระทั่งเป็นกัลยาณบุุชชน
ได้นับถือพุทธศาสนาเพื่อเป็นเครื่องยึดเครื่องเหนี่ยวมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ใครจะทำ
ประโยชน์ได้อย่างถูกต้องแม่นยำและได้มากมายยิ่งกว่าพระพุทธเจ้า เพราะความรู้จริง
เห็นจริง เอาของจริงมาสอนโลกใครจะเกินพระพุทธเจ้า นั้นละจึงได้อัจฉรย์ว่าพระองค์
อุบัติขึ้นมาได้อย่างไรไม่มีใครสอนเลย สยัมภู ๆ

ที่นี่ย่นเข้ามาหาสาวกแต่ละองค์ ๆ ก็เหมือนกัน พระพุทธเจ้าเป็นแต่ทรงแนะ
แนวทางให้เท่านั้น ๆ ดังท่านสอนไว้ว่า ตุมฺหะหิ กิจจํ อาตปฺปิ อภุชตาโร ตถาคตา
การประกอบความ پاکเพียรเพื่อยังกิเลสให้รุ่มร้อนหรือสิ้นไปจากจิตใจนั้น เป็นหน้าที่
ของท่านทั้งหลายจะทำเอง พระพุทธเจ้าทั้งหลายเป็นแต่เพียงผู้ชี้บอกแนวทางเท่านั้น
ท่านชี้บอกแล้วก็ยึดเอาเงื่อนไขที่เป็นคติเข้ามาพิจารณาพิจารณาตัวเอง จนกระทั่งผลผลิต
ขึ้นมา ได้ทั้งเหตุทั้งผลเกิดขึ้นภายในตนเองแล้ว นั้นละที่นี้ก็เป็นสยัมภู ๆ ย่อ ๆ อยู่ภายใน
ของแต่ละผู้ปฏิบัติ โดยได้อาศัยเงื่อนไขจากพระพุทธเจ้า

บทเวลาจะเอาจริงเอาจังจริง ๆ เป็นเรื่องสยัมภู ๆ ของตัวเอง ๆ นี้ละใน กาลาม
สูตร ท่านแสดงไว้ว่าไม่ให้เชื่อ ๑๐ ประการ คือ ไม่ให้เชื่อตามคำบอกเล่า ไม่ให้เชื่อตาม
คำเล่าลือ ไม่ให้เชื่อตามที่เขาเห็นว่าควรเชื่อได้ ไม่ให้เชื่อว่าเป็นครูเป็นอาจารย์ ไม่ให้เชื่อ
ว่าเป็นสิ่งที่ถูกกับจริตของตน หรือตามความรู้ความเห็นของตน ท่านไม่ให้เชื่อสิ่งเหล่านี้
นี้ นั้นฟังซิ ท่านตัดออกหมด ๆ เพื่ออะไร ก็เพื่อจะให้เชื่อใน สนฺทสิญฺญิโก ของผู้ปฏิบัติ
เองเท่านั้น ไม่มีใครที่จะแม่นยำ ไม่มีใครที่จะแน่นอนยิ่งกว่า สนฺทสิญฺญิโก ตัดสิน แม้พระ
องค์ท่านทรงสั่งสอนก็เป็นประเภทหนึ่งของพระพุทธเจ้าที่สั่งสอนสัตว์โลก แต่เวลาจะ
เอาจริงเอาจังเข้าด้ายเข้าเข็มจริง ๆ เป็นเรื่องของผู้ปฏิบัติแต่ละราย ๆ จะปฏิบัติให้รู้
เป็น สนฺทสิญฺญิโก ขึ้นมาภายในตัว นี้ละให้เชื่ออันนี้ต่างหาก

ธรรมนี้เป็นธรรมสูงมาก ไม่ใช่ธรรมสอนสุ่มสี่สุ่มห้า เช่น ประชาชนทั่ว ๆ ไป ไม่
ให้เชื่ออย่างไรไม่ให้เชื่อครูบาอาจารย์ จะเดินทางไหนนั้น ในตอนนี้ต้องเชื่อเสียก่อนซิ เช่น
อย่างเราดูตำรับตำรา ไม่เชื่อตำราจะเชื่ออะไร เอาไปเผาไฟเสียซิ เผาไฟก็เท่ากับเผาตัว
เอง ไม่มีทางไปไม่มีทางออกเลยที่นี้ ชั้นที่ควรเชื่อต้องเชื่อ เชื่อครูเชื่ออาจารย์ เชื่อตำรับ
ตำรา เชื่อคนที่ควรเชื่อได้ ต้องเอามาถือเป็นแบบเป็นฉบับ เหล่านี้เป็นความเชื่อไปโดย
ลำดับลำดา แต่จะหนุนเข้าไปหาความเชื่อที่ว่าเป็น สนฺทสิญฺญิโก พอสุดท้ายถ้าเป็นสิ่งที่แน่
จริงแล้ว ต้องตัดความเชื่ออื่นออกหมด ให้เป็น สนฺทสิญฺญิโก ของตัวเองเท่านั้น

นั่นละธรรมะ บรรดาพระอรหันต์ทุก ๆ องค์จะเป็นแบบกาลามสูตรนี้ทั้งนั้น คือ
ไม่เชื่อใคร ดังพระสารีบุตรท่านพูดตามหลักความจริงของท่าน เราเชื่อเราเองเราไม่เชื่อ
ใคร แม้พระพุทธเจ้าที่ทรงสั่งสอนเรามาเราก็ไม่เชื่อพระพุทธเจ้ายิ่งกว่าเราเชื่อเรา ท่าน

ว่าอย่างนี้ พระปฤชชนทั้งหลายก็นำเรื่องราวนี้ขึ้นไปทูลพระพุทธเจ้าว่า พระสารีบุตรเป็น
มิจฉาทิฐิ ขนาดเป็นอัครสาวกข้างขวาของพระพุทธเจ้า ยังกลายเป็นมิจฉาทิฐิได้ ไม่ยอม
เชื่อพระพุทธเจ้า

พระองค์ทรงเป็นศาสดาของพระสารีบุตรฟังซิ อัครสาวกกับศาสดาทรงสนทนา
ธรรมกัน เพื่อโปรดสัตว์ตราบอดทุกข์หนวกร้อยอย่างพวกเรา ๆ ท่าน ๆ เรียกพระสารีบุตรไป
ว่าไงสารีบุตร ได้ทราบว่าเขาไม่เชื่อเราตถาคตใช้ไหม ใช้พระองค์ ในส่วนที่ข้าพระองค์
เชื่อข้าพระองค์เอง ข้าพระองค์แน่นอนในข้าพระองค์เอง ข้าพระองค์ไม่ให้พระองค์มา
เป็นภาระ เป็นกัณฑ์วุ่นวายหนักหน่วงเลย เป็นเรื่องของข้าพระองค์รู้เองเห็นเอง เรียก
ว่า สนฺทิกุญฺญโก ของข้าพระองค์เอง เออ ใช้ สารีบุตร ธรรมแท้ต้องเป็นอย่างนั้น นั่นฟังซิ

พระพุทธเจ้าสอน ๆ นี้เป็นอุบายในแง่ต่าง ๆ เข้าไป พอถึงขั้นที่จะเข้าด้ายเข้า
เข็มจริง ๆ ก็เป็น สนฺทิกุญฺญโก นำผลขึ้นมาให้เห็นชัดเจนเอง ท่านสอนในกาลามสูตรเพื่อ
ธรรมขั้นนี้ต่างหาก แม้จะธรรมขั้นใดก็ตามก็มี สนฺทิกุญฺญโก แนบไปทุกขั้น ๆ แต่ขั้นสุด
ท้ายต้องเป็นอย่างงี้ ที่กล่าวเหล่านี้เป็นธรรมเพื่อขั้นสุดท้าย ให้เชื่อตัวเองอย่าเชื่อใคร
ให้เชื่อ สนฺทิกุญฺญโก ก็คือธรรมพระพุทธเจ้าและพระองค์ก็ทรงรู้อย่างนั้นด้วย จึงทรง
แสดง สนฺทิกุญฺญโก ขึ้นมา และประกาศธรรมให้สาวกทั้งหลายได้ทราบ เพื่อจะได้รู้เป็น
สนฺทิกุญฺญโก ขึ้นมาเป็นสมบัติของตัวเอง

นี่พูดถึงเรื่องความละเอียดลออแหลมคมของกิเลสที่ร้อยรัดหัวใจสัตว์โลก เป็นที่
น่าอึดหนาระอาใจอย่างเต็มหัวใจทีเดียว แต่ยังมีหวังที่มีธรรมเครื่องแก้ โลกทั้ง
หลายไม่มีเลยมีอยู่มาก มีแต่ถูกร้อยรัดไม่มีทางออก นี่ยังมีทางออก คือการปฏิบัติ
ธรรมตามแนวทางของพระพุทธเจ้า ไม่เห็นไปตามกิเลสที่ชี้ช่องบอกทางด้วยความคิด
ความปรุงในเรื่องใดก็ตาม ไม่ว่าจะทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ตลอดถึงทาง
ธรรมารมณ์ของใจ มีธรรมโอสธ มีสติปัญญาถ่วงถ่วง ๆ ในสิ่งที่สัมผัสสัมพันธ์ทั้ง
หลาย แล้วกลายเป็นธรรมขึ้นมา ๆ ค่อยเล็ดลอดออกไปได้มากได้น้อยด้วยอำนาจแห่ง
การปฏิบัติธรรม สุดท้ายก็ผ่านไป

มันจะหนาขนาดไหนก็หนาเถอะ กิเลสนี้พันอำนาจของธรรมไปไม่ได้ ขาดสะบัน
ไปหมดเลย นั่นเราถึงจะได้เห็นเรื่องมหันตโทษมหันตทุกข์ เรื่องภัยของกิเลสว่าเป็น
ขนาดไหน และจะได้เห็นความแปลกประหลาดความมหัศจรรย์ของธรรมซึ่งไม่มีอยู่ที่
ไหนเลย บทเวลาปรากฏจริง ๆ แล้วมีอยู่ที่ใจเท่านั้น ใจทั้งดวงเป็นธรรมทั้งดวง ใจทั้ง
ดวงเป็นธรรมทั้งแห่ง ธรรมทั้งแห่งเป็นใจทั้งดวงเลย ใจกับธรรมเป็นอันเดียวกัน หมด
ปัญหาทั้งหมด โลกจะกว้างแสนกว้าง จะมีหมีแสนล้านจักรวาลก็ตาม ไม่มีปัญหาอะไร
ในหัวใจดวงนี้ เพราะใจดวงนี้สลัดปัญหาโดยประการทั้งปวงแล้ว เพราะสลัดกิเลส

เองพูดง่าย ๆ ด้วยธรรม ใจจึงสิ้นสุดวิมุติหลุดพ้นจากคติต่าง ๆ ซึ่งกิเลสเป็นผู้สร้าง ขึ้นมาภายในหัวใจ จงพากันตั้งใจประพฤติปฏิบัติให้ได้ว่าให้เห็น

ใจพร้อมเสมอที่จะรู้จะเห็นในธรรมทั้งหลาย ขอให้เจ้าของใช้ความพยายาม สติ เป็นเจ้าของ ปัญญาเป็นเจ้าของที่จะรักษาใจ ที่จะชำระใจ ที่จะฟาดฟันสิ่งที่เป็นข้าศึกทั้งหลายออกจากใจ มีสติปัญญาเป็นสำคัญ ศรัทธา วิริยะ เป็นเครื่องสนับสนุนจะตามกัน มา ๆ เมื่อสติปัญญาทำงานได้ผลเห็นประจักษ์ตัวเอง ๆ แล้วเรื่องศรัทธาจะฝังแน่นลงไป วิริยะเป็นไปเอง สมาธิมีแต่ความหมายมั่นปั้นมือ ทั้งความแน่นหนามั่นคงของใจ ถ้าเกิดขึ้นมากน้อยต้องเป็นอย่างนั้น จนกระทั่งความหมายมั่นปั้นมือแน่นปึ๊ง ๆ เลย ปัญญาตีแผ่กระจายไปเรื่อย ๆ

เราจะเห็นแดนแห่งความพ้นทุกข์สว่างจ้า ๆ อยู่ต่อหน้าต่อตา เหมือนจะเอื้อมมือถึงกันอยู่ที่นี่ เมื่อมองไปข้างหลังก็เห็นกองทัพกิเลสซึ่งเป็นพวกเสี้ยมร้ายพวกยักษ์พวก ผีวิ่งตาม ยกมาเป็นกองพันกองพลที่จะวิ่งตามมาฆ่าเรา ธรรมก็เหมือนกับเอื้อมมือรอเราอยู่ ๆ ชั่วเอื้อม ๆ มันก็บินชิมนุษย์เรา เห็นโทษก็เห็นเต็มหัวใจ เห็นคุณของธรรมก็เห็นเต็มหัวใจ แล้วทำไมจะไม่มีกำลัง สุดเหวี่ยงทีเดียว ถ้าลงกำลังของใจได้ปรากฏขึ้น แล้วเท่านั้น ไม่มีอะไรเหนือกำลังของใจไปได้ละ ฟุ้ง ๆ ทะลุไปเลย สุดท้ายก็พ้น พวกนั้นหมดหวังม้วนเสื่อ ทางนี้พ้นภัย ถึงแดนแห่งความเกษม

อย่านำคำที่ว่าลำบากลำบากเข้ามาเกี่ยวข้องกับภาระการปฏิบัติ ให้ทราบว่าเป็นเรื่อง ของกิเลสล้วน ๆ ไม่มีเรื่องธรรมเข้าแทรกเลย ความขี้เกียจขี้คร้านในการประกอบความ พากเพียร เพื่อจะถอนตนให้พ้นจากทุกข์ เป็นเรื่องของกิเลสผูกมัดเอาไว้ทั้งนั้น ให้รู้ ถ้า รู้แล้วพอพัดกันไป ถ้ายังไม่รู้แล้วจะจมเพราะมันนะ เราไม่ต้องหาที่ไหนไกล ๆ อะไร ละ เพลงของกิเลสอยู่ตามนี้ ตามประโยชน์ที่เราจะประกอบความเพียร มันจะมัดแข้งมัด ขาไว้ทันที ๆ มัดตัวไว้ไม่ให้กระตุกกระดิกได้เลย ขึ้นชื่อว่าเป็นเรื่องของธรรมมันจะมัด ไว้

นี่ละคือเรื่องของกิเลส เราไม่ต้องหาที่ตรงไหน มันปรากฏอยู่กับหัวใจของทุกคน อยู่แล้ว มีแต่จะต่อสู้มันเพื่อฝืนมันเท่านั้น การฝืนได้รับความทุกข์ ทุกข์ก็ทุกข์ ทุกข์ เพราะมันทุกข์มามากต่อมากแล้ว ทุกข์เพราะการต่อสู้เพื่อถอนตนออกจากทุกข์ เอา ทุกข์ไป ไม่ยอมถอย พ้นจากข้าศึกแล้วคำว่าสุขอันเกษมไม่ต้องพูด เราต้องการบรมสุข เราจะมาพักผ่อนอะไรน่ะ เพียงความทุกข์ซึ่งมีเพียงเท่านั้น

โลกทั้งหลายเขาก็มีความทุกข์เหมือนกัน เขาไม่ได้ประกอบความพากเพียร เพียรเขาก็ทุกข์อย่างอื่นของเขา เขายังทนอยู่ได้เพราะความจำเป็นบังคับ อันนี้เราทนอยู่ ไม่ใช่ทนเพื่อความจนตรอก เราทนเพื่อความหลุดพ้นด้วยอำนาจแห่งความเพียร แม้จะ

ได้รับความทุกข์ลำบากยากเย็นเจ็บใจขนาดไหน เรามีหวังของเราที่จะหลุดพ้นไปได้ไม่สงสัยอยู่แล้ว ความทุกข์อันนี้จึงเป็นความทุกข์ที่มีคุณค่ามาก

ทุกข์อะไร ๆ เราเคยทุกข์มาแล้วไม่มีอะไรมีคุณค่า ไม่มีอะไรเป็นประโยชน์แก่เรา แต่ทุกข์อันนี้เป็นประโยชน์แก่เรามากมาย เป็นทุกข์ที่มีคุณค่ามาก ฉะนั้นให้ตั้งอกตั้งใจ ให้มีความขยันหมั่นเพียรเพื่อต่อสู้ จะทุกข์ขนาดไหนก็เอาเถอะ เราไม่ถือว่าเป็นความลำบากลำบากให้เกิดความท้อถอยอ่อนแอท้อแท้ แล้วก็ตายทิ้งเปล่า ๆ ไม่เกิดประโยชน์ อย่างนั้นเราไม่ประสงค์ เราต้องการให้เห็นเหตุเห็นผลในธรรมทั้งหลาย

จำนวนพระก็มากมาย อย่างที่ผมเคยพูดนั่นแหละ และยังมีอีก ขออนุญาตมาอีกแล้วจะทำยังไง ก็เห็นหัวใจแต่ละดวง ๆ มีคุณค่ามากได้ทนเอาอย่างนี้จะว่าไฉน ความมีมากกับความมีน้อย ความสะดวกและความไม่สะดวกต่างกันยังไงใครก็รู้อะไร แต่เมื่อจำเป็นก็ต้องได้รับ เพราะองค์ไหนรายใดต่างมีหัวใจเหมือนกัน เสาะแสวงหาครูหาอาจารย์เหมือนกัน เราเคยเป็นมาในเรื่องเหล่านี้ จึงเอาหัวใจนี้เทียบกับหมู่มิตรกับเพื่อน แล้วก็ทนกันไป ท่านก็หัวใจเราก็คือหัวใจ มีมากก็มากเถอะ ให้ต่างคนต่างเป็นธรรมแล้วไม่กระทบกระเทือนกัน ไม่สนใจที่จะไปคิดเรื่องแค้นร้ายป้ายสีซึ่งกันและกัน นั้นเป็นเรื่องของกิเลสอย่านำมาใช้

อะอะให้ดูตัวเองทันที มันเคลื่อนไหวไปเกี่ยวข้องกับหมู่มิตรเรื่องอะไร ให้ดูตัวมันกระเพื่อม นี่ละตัวกิเลสมันกระเพื่อมออกมา นี่ถึงตัวถูกก็ตาม มันจะอาศัยความที่ว่าถูกนั้นเป็นตัวผิดขึ้นมาโดยเราไม่รู้ มองกันให้มองในแง่ความให้อภัยเสมอ อย่าไปถือผิดถือถูกกัน ให้เป็นความเสมอในการให้อภัยและเมตตาสงสารเพื่อนฝูงด้วยกันที่มาศึกษาอบรม ความรู้มีความเหลื่อมล้ำต่ำสูงในทางจิตใจไม่เหมือนกัน ถึงว่าคน ๆ เหมือนกันก็ตาม แต่จริตนิสัยหรืออุปนิสัยมีนามต่างกัน ต้องเอาพื้นเพแห่งความให้อภัยกันวางเป็นพื้นฐานไว้ นั้นอยู่ด้วยกันด้วยความผาสุกสบาย

ผู้ที่รับฟังก็ดีหรือผู้ที่ผิดพลาดประการใด เมื่อมีผู้เตือนแล้วอย่าให้กิเลสเข้ามาแทรก อย่าให้กิเลสเข้ามาทำงาน ให้อภัยรับความจริงทันที แล้วอยู่ด้วยกันได้เป็นผาสุก ไม่มีอะไรจะผาสุกยิ่งกว่าผู้ปฏิบัติธรรมที่อยู่ด้วยกันด้วยความเป็นธรรม ไม่มีอะไรจะเดือดร้อนยิ่งกว่าผู้ปฏิบัติธรรมอยู่ด้วยกันด้วยอำนาจของกิเลสมัดหัวใจ แสดงออกรายใดจะมีแต่ความทำทลาย ความอวดดีอวดดี ความอวดรู้อวดฉลาด นี่เป็นเรื่องของกิเลสอวดตัว

กิเลสชอบอวด ถ้าเป็นธรรมแล้วไม่อวด ยิ่งรู้ขนาดไหนละเอียดเพียงไรแล้ว ยิ่งความอยากอวดเนื้ออวดตัวนี้หมดไป เห็นโทษแห่งความทะนงตนมาโดยลำดับลำดับ จนกระทั่งสิ้นสุดไม่มีอะไรเหลือเลย คำว่าอยากไม่มี นอกจากถึงกาลเวลาเหตุการณ์ที่ควร

จะพูด แสดงออกหนักเบาอย่างน้อยก็ว่าไปตามเรื่อง หมดนั้นแล้วก็หายเจ็บไปเลย เพราะไม่มีอะไรมาเป็นเจ้าของ นอกจากธรรมเป็นเจ้าของอย่างเดียว

ธรรมเป็นเจ้าของไม่มีติดอะไร ธรรมเป็นเจ้าของไม่เคยเป็นข้าศึกต่อสิ่งใดผู้ใด แต่ ถ้ากิเลสเป็นเจ้าของแล้วเป็นข้าศึกทั้งนั้น เพราะความเห็นแก่ตัว ความเห็นแก่ได้ คำว่า อตฺตา ๆ ต้องเข้าตัวเสมอ ๆ ก็คือเรื่องของกิเลส ไม่ยอมเห็นหัวใจของใครทั้งนั้น เห็นแก่ตัวที่สุดก็คือกิเลส เมื่อเห็นแก่ตัวแล้วต้องทำลายคนอื่นเพื่อมาเป็นปู้ยบ่ารุงตัวเอง ทั้ง ๆ ที่ฆ่าตัวเองก็ไม่รู้ มันไม่ยอมให้รู้เพราะเป็นเรื่องของกิเลสอีกชั้นหนึ่ง

ผมก็ไม่ค่อยได้แสดงบ่อย ๆ ดังที่ทุก ๆ ท่านทราบแล้ว สุขภาพปีนี้แย่มากนะ รู้สึกว่าทรุดลงรวดเร็วทีเดียวผิวดำสีกด ร่ากายก็อ่อนลงมาก ชั้นนี้ทั้งห้านี้ก็แสดงความวิการไปมาก เหมือนกับรถชำรุดทรุดโทรมลงมากนั่นเอง ใช้การใช้งานอะไรก็จะได้เรื่องได้ราว ฉะนั้นจึงขอให้ทุกท่านตั้งอกตั้งใจประพฤติปฏิบัติ ในขณะที่มาศึกษาอบรม จากครูจากอาจารย์ และอยู่ด้วยกันให้เป็นมงคล อย่าให้มีคำว่าอัปมงคลเข้ามาแทรกใน วงปฏิบัติธรรมของพวกเรา ต่างคนต่างเป็นมงคลนี้อยู่ด้วยกันแล้วเป็นมงคลทั้งนั้น มีความร่มเย็นเป็นสุข การประกอบความพากเพียรก็ไม่ใช่สัญญาอารมณ์กับผู้ใดรายใด เรื่องใด มีแต่ฟัดหัวกิเลสที่จะเอื้อมออกมาจะผุดออกมาเรื่องใด ฟันมันลงไปอย่าเสียดาย พระพุทธเจ้าทรงตำหนิมากที่สุดในโลก การตรัสรู้ก็เพื่อฆ่ากิเลสช่วยสัตว์นั่นเอง

เอาละ การแสดงธรรมก็เห็นว่าสมควร